

UDK 327:355.01
Bibliid 0543-3657, 70 (2019)
God. LXX, br. 1176, str. 5–21
izvorni naučni rad
Priljen: 30.9.2019.

Vladimir TRAPARA¹

Koncept nedvosmislene pobe Džona Dejvida Luisa

SAŽETAK

U ovom radu autor prikazuje i kritički analizira koncept nedvosmislene pobe velškog politikologa Džona Dejvida Luisa, koji je on razvio u svojoj knjizi *Pobeda, ili ništa*. Srž ovog koncepta leži u isticanju značaja ostvarenja pobe kao ratnog cilja za uspostavljanje stabilnog mira među bivšim neprijateljima, te u stavu da se u osnovi svakog ratnog sukoba nalaze određene moralne ideje. Put ka nedvosmislenoj pobi vodi kroz identifikaciju „gravitacionog centra“ protivnika, iz koga izvire moralna ideja zbog koje je rat i počeo. Za elaboraciju koncepta Luis analizira nekoliko studija slučaja, u kojima su agresivne sile protivnici nedvosmisleno porazili, jer su bili ubeđeni u pravednost svojih ratnih ciljeva i efikasno upotrebili silu protiv „gravitacionog centra“ agresora. Koncept nedvosmislene pobe je eklektičan, jer u sebi objedinjuje elemente sve tri velike škole mišljenja o međunarodnim odnosima: realističke, liberalne i konstruktivističke. Liberalni elementi spojeni su s Luisovom pristrasnošću u korist zapadnih liberalnih društava, što je osnovna slabost njegovog koncepta ali ne i prepreka za njegovu naučnu upotrebljivost, ukoliko se sporna pristrasnost eliminiše.

Ključne reči: Džon Dejvid Luis, nedvosmislena poba, moralne ideje, realizam, liberalizam, konstruktivizam.

¹ Vladimir Trapara, naučni saradnik. Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.
E-mail: vtrapara@diplomacy.bg.ac.rs

² Rad je realizovan u okviru projekta „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti“ Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Evidencioni broj projekta: 179029.

Uvod

Velški politikolog, historičar i filozof Džon Dejvid Luis (*John David Lewis*, 1955-2012), 2010. godine je objavio svoje najznačajnije delo *Pobeda, ili ništa*.² U ovoj zanimljivoj knjizi on je izneo koncept u kome se ističe značaj ostvarenja pobede kao ratnog cilja za perspektivu stabilnog mira među dojučerašnjim neprijateljima. Pošao je od kritike fundamentalne promene u poimanju ciljeva rata u Sjedinjenim Američkim Državama, koja se odigrala nakon Drugog svetskog rata u odnosu na raniji period. On primećuje da su se 1939. god. Amerikanci još držali načela „odlučujuća pobeda u bici lomi volju neprijatelja da ratuje i tera ga da moli za mir“, ali nakon Drugog svetskog rata postepeno devalviraju pobedu kao cilj rata, o čemu svedoči citat iz priručnika korišćenog u Korejskom ratu (1950-1953): „Sama pobeda kao ratni cilj ne može biti opravdana, jer sama po sebi ne osigurava uvek ostvarivanje nacionalnih ciljeva“. Luisova ocena je da su SAD zbog ovakve promene odnosa prema ratnim ciljevima, posle 1945. ostale bez nedvosmislene vojne pobede, uprkos više stotina hiljada poginulih vojnika.³ Štaviše, on primećuje da je ideja zahtevanja pobede, koja nužno garantuje obnavljanje sukoba u budućnosti, postala uvrežena kod Amerikanaca, te da bi to osporio, služi se studijom slučaja šest velikih ratova u kojima potpuna pobeda ne samo da nije vodila ka još težem ratu, već je uspostavila temelje trajnog mira među bivšim neprijateljima. Za svaki od tih ratova karakteristično je da je počeo agresijom, a zatim stagnirao dok moćna protivofanziva i nedvosmislena pobeda druge strane nisu duboko zašle u moralnu svrhu rata i naterale agresora da odustane od dalje borbe i ciljeva koji su ga motivisali da je uopšte započne.⁴

U ovom radu prikazaćemo suštinu Luisovog koncepta nedvosmislene pobede, slučajeve kojima se poslužio za njegovo oblikovanje, a zatim ga metateorijski analizirati s ciljem da utvrdimo gde se ovaj koncept može pozicionirati u odnosu na tri velike škole mišljenja o međunarodnim odnosima: realističku, liberalnu i konstruktivističku. Konačno, zauzećemo i kritički odnos prema Luisovom konceptu, navesti osnovne primedbe, kao i mogućnosti unapređenja njegovih stavova i primenu na slučajeve izvan liste onih koje je sam Luis obradio. Značaj našeg poduhvata vidimo i u tome što je ovaj autor relativno nepoznat u krugovima srpskih proučavalaca međunarodnih odnosa, a njegov koncept nedvosmislene pobede može da im bude vrlo koristan, te ovaj rad koncipiramo na način da što efikasnije upozna domaću akademsku javnost s njim.⁵

² Videti: John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, Princeton University Press, Princeton and Oxford, 2010.

³ Ibid, p. 1.

⁴ Ibid, p. 2.

⁵ Autor ovog rada za Luisa i njegovo delo saznao je pre nekoliko godina od predsednika Republike Srbije, Aleksandra Vučića, koji ga je preporučio za čitanje u jednoj popularnoj televizijskoj emisiji.

Suština koncepta nedvosmislene pobjede

Svoju filozofiju rata Luis temelji na činjenici da je rat isključivo ljudska aktivnost, jer se ljud, za razliku od životinja, organizovano bore za odabrane ciljeve i vrednosti. Na pitanje šta je to što može da natera ponekad i cele nacije u krvavu klanicu, ali i da ih učini trajno miroljubivim, Luis odgovara da su to određene moralne ideje, koje su značajnije od fizičkih kapaciteta.⁶ Rat je u osnovi sukob različitih moralnih svrha, koje se za razliku od fizičkih kapaciteta ne mogu kvantifikovati.⁷ Agresivnu naciju, čak iako nema dovoljno moći, hrabri zaključak da protivnik nema volju da se bori; s druge strane, moćna nacija može da odustane od borbe ako stanovništvo shvati da je rat nepravedan i neisplativ.⁸ Shodno tome, primarni cilj rata ne bi trebalo da bude uništenje protivnikove vojske ili industrije, već njegove volje da nastavi borbu, a kako upotrebiti silu da bi se ta volja slomila, pitanje je o kome vojni planeri debatuju u poslednjih nekoliko decenija.⁹

Luis tvrdi da je zadovoljavajući odgovor na ovo pitanje dao još Klauzevic u 19. veku. Ovaj nemački vojni mislilac tvrdio je da svaka od strana u ratu ima svoj „centar gravitacije“, koji predstavlja suštinski izvor njene ideološke i moralne snage. Ovaj centar ujedno je i tačka najveće ranjivosti strane u sukobu – ukoliko se on slomi, nastavak rata je nemoguć.¹⁰ Zadatak vojnog komandanta je da identifikuje ovaj centar, ustremi se na njega i slomi protivnikovu volju za rat, što znači „ne samo preokrenuti političku odluku da se rat nastavi nametanjem odluke o predaji, već i posvećenost stanovništva da nastavi (ili ponovo započne) rat“. Da bi ovo postigao, komandant mora da poznaje „sebe, svoj narod, neprijatelja, njegov narod – i svoj, kao i neprijateljev moralni cilj“.¹¹

Protivofanzive iz primera u Luisovoj knjizi ispunile su Klauzevicove kriterijume. One nisu postigle samo fizički uspeh i vojno porazile agresivnog

⁶ Ibid, pp. 2-3.

⁷ Ibid, pp. 3-4.

⁸ Ibid, p. 10.

⁹ Ibid, pp. 3-5. Luis definiše volju za rat kao „motivisanu odluku i posvećenost upotrebi vojne sile da bi se postigao cilj“. Ibid, p. 5. Pitanjem kako efikasno upotrebiti silu u savremeno doba, i sami smo se bavili ovde: Vladimir Trapara, „Upotrebljivost‘ sile za ostvarivanje spoljnopolitičkih ciljeva u XXI veku: ruske intervencije u Gruziji (2008) i na Krimu (2014)“, u: *Upotreba sile u međunarodnim odnosima*, Žaklina Novičić (ur.), Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2018, str. 34-55.

¹⁰ Prema Klauzevicu, ovaj centar ne mora da bude vojska. Ona je to bila za velike vojskovođe poput Napoleona, Aleksandra, Gustava Adolfa, Karla XII i Fridriha Velikog; za iznutra podeljene zemlje to je obično glavni grad; u malim državama koje se oslanjaju na pomoć velike sile, to je vojska saveznika; u savezima je to zajednički interes, a u narodnim ustancima ličnost lidera i javno mnjenje. John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit., pp. 5-6.

¹¹ Navedeno prema: Ibid, p. 6.

neprijatelja, već naterale i njega i njegovo stanovništvo da se suoče s onim što su učinili, priznaju beznadežnost nastavka rata i odustanu od zabluda koje su ih ka ratu odvele.¹² Činjenica vojnog poraza u ovim ratovima vodila je stabilnom miru samo kada su je poraženi otvoreno priznali, a ciljevi pobjednika prethodno otvoreno saopšteni.¹³ U svakom od primera, vojni neuspjeh je podriao moralnu osnovu delovanja vođstva poražene strane, ono je bilo diskreditovano vidljivim dokazom poraza, a rezultat je bio ne samo promena odnosa snaga, već i dugoročna promena politike.¹⁴ U zaključku svoje knjige Luis konstatuje da navedeni primeri pokazuju da su u svakom od njih pobjedu odnele one sile koje su bile u pravu, pod uslovom da su znale da su u pravu.¹⁵ Nedvosmislene pobjede, ostvarene u ovim slučajevima, nisu ostavile „iluziju oko toga ko je dobio rat“, i kao takve su retka „anomalija u istoriji“.¹⁶ Ovo ne znači da ih, mimo slučajeva koje ćemo razmotriti u poglavlju koje sledi, nema. Luis u uvodnom delu knjige poziva čitaoca da sami razmotre slučajeve koje on nije pokrio.¹⁷ U svakom od njih trebalo bi istražiti oko čega se vodio rat, na kojoj moralnoj osnovi se svaka od strana borila, na koji način je shvatala taj moralni osnov i primenila ga, kao i koji su razlozi zašto je onaj ko je izgubio prihvatio poraz.¹⁸

Ako sledimo Luisovu logiku, da bi se nakon bilo kog rata postigao stabilan mir među dojučerašnjim protivnicima, bitne su četiri stvari. Prvo, da jedna od strana, a to se odnosi i na njenu elitu i na stanovništvo, bude ubeđena u moralnu ispravnost svog cilja, odnosno vrednosti moralnih ideja za koje se bori. Drugo, da suočena s protivnikom koji ugrožava te vrednosti shvati da njegova agresija i sama proizlazi iz određenih moralnih ideja, koja se oslanja na specifični centar gravitacije i koji treba identifikovati. Treće, da postavi neposredni cilj rata nedvosmislenu pobjedu nad protivnikom, koja bi podrazumevala uništenje pomenutog centra gravitacije, samim tim i volje protivnika da nastavi/obnovi borbu. Četvrto, da upotrebom nadmoćne sile i realizuje pobjedu čija će ključna posledica biti transformacija sistema vrednosti protivnika od onog koji inspiriše agresiju ka miroljubivom.

Luisove studije slučaja

Prvi primer, odnosno prvi slučaj na kome Luis testira svoj koncept, jesu grčko-persijski ratovi (547-446. pre n. e.). Prema njemu, ono što stoji iza njih, odnosno iza odluke persijskih kraljeva da napadnu grčke gradove-države, bila je ideja ekspanzije njihove „božanske“ vladavine širom sveta, koja bi

¹² Ibid, p. 6.

¹³ Ibid, p. 287.

¹⁴ Ibid, pp. 7, 9.

¹⁵ Ibid, pp. 288-289.

¹⁶ Ibid, pp. 7-8.

¹⁷ Ibid, p. 10.

¹⁸ Ibid, p. 289.

legitimisala njihovu vlast, a ne nekakvi strateški ili ekonomski razlozi.¹⁹ Ova ideologija sudarila se s grčkim idealima autonomije i vladavine samim sobom.²⁰ Simbol persijske ekspanzionističke ideologije, ujedno i centar gravitacije Persijskog kraljevstva, bila je kraljevska flota. Nju su Grci gotovo u potpunosti potopili u bici kod rta Mikale (na persijskoj teritoriji), što je navelo persijskog kralja Kserksa ne samo da prekine rat, već i iz osnova promeni politiku i više nikada ne napadne Grčku.²¹ On je odustao od osvajanja ne zato što nije imao fizičkih kapaciteta da ponovo napadne Grke, kapaciteti su bili praktično neograničeni, već zato što je poražena moralna ideja zbog koje je krenuo u osvajanje, te je bio prinuđen da svoju vladavinu iznova utemelji na osnovama koje ne bi zahtevale novu invaziju Grčke.²² Mir između Grka i Persijanaca trajao je narednih vek i po, do osvajачkih pohoda Aleksandra Makedonskog.

Drugi primer iz antičke istorije jeste poraz Sparte u ratu protiv Tebe (382-362 pre n. e.). Sparta je u čitavom periodu procvata antičke Grčke, a posebno nakon Peloponeskog rata u kome je porazila Atinu, bila percipirana kao vojno najmoćnija grčka država. Gotovo svi Grci širili su mit o spartanskoj nepobedivosti, ne pomišljajući na mogućnost napada na samu Spartu. Status „neosvojive tvrđave“ Sparta nije stekla zidovima koje nije imala, već činjenicom da je u dugom periodu vodila ratove isključivo van svog jezgra, nedostupnog drugim Grcima, koje je služilo kao samodovoljna ekonomska baza osvajачkih pohoda.²³ Upravo ovu ekonomsku bazu, čije je središte bilo u Sparti potčinjenoj peloponeskoj teritoriji Meseniji, Luis identifikuje kao gravitacioni centar spartanskog društva. U suštini, potčinjenost Mesenjana, ali i ostalih peloponeskih Grka i domaćih robova - helota, bila je tačka najveće ranjivosti spartanskog društva i njegovog vojničkog etosa. Atinsko društvo slobodnih građana bilo je stoga bezbednosna pretnja Spartancima, a slično će se ponoviti i s Tebom i njenim Beotijskim savezom, koji je za razliku od nametnutog Peloponeskog rata pretežno bio stvar slobodnog izbora gradova koji su ga činili.²⁴ Upustivši se u imperijalizam pod Agesilaosom, u vreme kada je njena moć već počela da opada zbog loše demografske situacije, Sparta je doživela poraz od tebanske vojske kod Leuktre 371. godine pre n. e, ali ta bitka nije sama po sebi odlučila sudbinu Sparte, već odluka tebanskog lidera Epaminondasa da krene u protivofanzivu na Peloponez i napadne

¹⁹ Ibid, p. 15.

²⁰ Svako ko bi pokušao protivpravno da vlada, bio to tiranin iznutra, ili strana sila spolja, izazivao je neprijateljstvo Grka. Ibid, pp. 16-17.

²¹ Ibid, pp. 21-22, 31-33. Ključni trenutak u ratu bila je odluka Grka da se nakon pobjeda kod Plateje i Salamine ne zaustave na svojim obalama, već u protivofanzivi pređu Egej i kod Mikale napadnu i unište persijsku flotu. Ibid, pp. 20-21.

²² Ibid, pp. 22-26.

²³ Ibid, pp. 38-40.

²⁴ Ibid, pp. 42-43, 46-47, 61-62.

samu Spartu.²⁵ Žitelji Sparte koji nisu bili ratnici prvi put su videli neprijatelja i suočili se s opasnošću da im se dogodi ono što je Sparta činila drugima. Vojnici su čuvali grad bez zidina, ali, kako je istoričar Ksenofont zabeležio, „izgledalo je da ih je malo, i bilo ih je malo“. Saznanje Spartanaca da nisu dostojni sopstvenog mita o nepobedivosti iz temelja je uzdrimalo njihovo društvo i vojnički etos.²⁶ Ovo je shvatio i Epaminondas, ocenivši da nema potrebe da uništi ili zauzme Spartu, jer je ispunio cilj. Umesto toga, odlučio se za uspostavljanje ravnoteže, odnosno obnovu Mesene kao samostalnog centra nasuprot Sparti.²⁷ Sparta više nikada nije predstavljala pretnju ni za svoje peloponeske susede, a kamoli udaljene grčke države.

Drugi punski rat Rima i Kartagine (218-201. pre n. e.) je treći slučaj koji Luis obrađuje. U želji da se osveti za poraz u Prvom punskom ratu, kartaginski vojskovođa Hanibal poveo je vojsku u Italiju kopnenim putem. Ideja je bila da se napadne centar rimske moći, njegov odnos s italijanskim saveznicima, koji je Hanibal dobro uočio, ali ga nije do kraja razumeo.²⁸ Iako je protiv Rimljana dobijao bitku za bitkom, on nije uspeo sasvim da razbije vezu italijanskih gradova s Rimom, jer je njihova lojalnost bila zasnovana na poverenju (*fides*) i stabilnim političkim institucijama, a on im nije ponudio alternativnu moralnu ideju zarad koje bi se okrenuli protiv Rima.²⁹ Rim nije mogao da dobije rat dokle god je koristio Fabijevu taktiku izbegavanja bitke i izgladnjivanja Hanibala.³⁰ Ovoj taktici Scipion je suprotstavio sasvim novi pristup, uočivši slabost Kartaginjana u Španiji, gde su se oni oslanjali na ličnu lojalnost poglavica španskih plemena, koju je bilo lakše izmeniti nego lojalnost italijanskih gradova Rimu.³¹ Nakon pobede u Španiji nad Kartaginjanima, a zatim i u sopstvenom Senatu nad pristalicama Fabijevog defanzivnog pristupa, Scipion iskrcava vojsku na afričku obalu. Iznenađni dolazak strane vojske bio je šok za Kartaginjane, koji su molili za mir i pre nego je Scipion počeo opsadu njihovog grada.³² Hanibal je bio prinuđen da se vrati i brani Kartaginu, ponudivši Rimljanima mirovne uslove: odricanje od stranih teritorija, ali uz zadržavanje flote. Scipion je ovo odbio i potukao Hanibala kod Zame, ispravno procenivši da jedino nedvosmislena pobeda koju će sami Kartaginjani imati priliku da vide pod svojim zidinama (što nije bio slučaj u Prvom punskom ratu), može da obezbedi trajni mir.³³ Bezuslovno

²⁵ Ibid, pp. 45-46, 52-54.

²⁶ Ibid, pp. 55-56, 64.

²⁷ Ibid, p. 56.

²⁸ Ibid, p. 80.

²⁹ Ibid, pp. 96-98.

³⁰ Ibid, pp. 81-82.

³¹ Ibid, p. 83.

³² Ibid, p. 92.

³³ Ibid, pp. 92-93.

prihvativši Scipionove mirovne uslove: razoružanje, odustajanje od svih teritorijalnih pretenzija van Afrike, odricanje od prava da ikada vodi rat bez dozvole Rima, te prihvatanje statusa drugorazredne sile, Kartagina je napustila i svoju ekspanzionističku ideju i više nikada nije napala Rim. Umesto toga, vratila se onome što je uvek najbolje radila, trgovini, zahvaljujući kojoj je vremenom uspela da postane ekonomski prosperitetan grad, ostavivši imperijalizam Rimljanima koji su to najbolje radili.³⁴ Nažalost, nova generacija Rimljana neće se zadovoljiti ovim vrlo povoljnim stanjem odnosa s Kartaginom, utemeljenom na nedvosmislenoj pobedi u Drugom punskom ratu, već će u Trećem punskom ratu u potpunosti uništiti svog rivala.³⁵ Ovaj rat prema Luisu i nije bio pravi rat niti pobjeda, već nepotrebni masakr.³⁶

Poslednji antički primer iz knjige *Pobeda, ili ništa* jesu ratovi rimskog cara Aurelijana (270-275). Ovaj vladar uspeo je makar privremeno da izvuče carstvo iz velike krize u koju je bilo zapalo, težeći nedvosmislenoj pobedi u sukobu sa svim spoljnim protivnicima i uočavajući gravitacione centre njihove snage koje je u tu svrhu trebalo napasti, kako bi se povratila vojna kontrola širom imperije, pre svega u Galiji i na istoku (današnja Sirija).³⁷ On je pronicljivo napravio razliku između „naših i njihovih“, odnosno između pobunjenih gradova koje je trebalo „osloboditi“, odnosno velikodušno postupiti s njihovim stanovništvom nakon što se budu predali, te na tome zasnovati njihovo buduće poverenje u Rim, i „varvara“ koji takav tretman ne zaslužuju.³⁸ Došavši s nadmoćnim snagama u Palmiru, pobunjeni grad na istoku, iskoristio je duboku podelu između tamošnjeg stanovništva i vođstva Zenobije i naveo niz drugih istočnih gradova da se predaju bez borbe.³⁹ Do kraja svoje vladavine Aurelijan je posejao i seme buduće propasti Rimskog carstva, podigavši zidove oko grada Rima, što je trebalo da služi odbrani od varvara. Vekovima se snaga i veličina Rima ogledala u otvorenim putevima u grad („svi putevi vode u Rim“), koji su bili jači od zidova, jer su demonstrirali samopouzdanje nepobedive rimske civilizacije. Jednom podignuti zidovi su, osim što su branili grad, podsećali građane da su pod stalnom pretnjom, te time imali saznanje o trajnoj slabosti i ranjivosti.⁴⁰

Analizirajući Američki građanski rat kao prvi primer nedvosmislene pobjede iz modernog doba, Luis brani severnjačkog generala Šermana, zahvaljujući čijoj taktici su snage Severa izvojevale pobjedu u kampanji vođenoj

³⁴ Ibid, pp. 93, 99-100, 102.

³⁵ Ka uništenju Kartagine, Rimljane je vodila opsesija vojnom moći i dominacijom. Njen inicijator Katon bio je ljubomoran na prosperitet Kartagine. Ibid, pp. 103-105.

³⁶ Ibid, p. 104.

³⁷ Ibid, p. 118.

³⁸ Ibid, pp. 124-126.

³⁹ Ibid, p. 128.

⁴⁰ Ibid, pp. 136-137.

1864-1865. Ovaj general do danas se nalazi na meti kritike zato što je planski spaljivao južnjačke plantaže, koje su bile civilni cilj. Prema Luisu upravo na tim plantažama nalazio se gravitacioni centar južnjačke moći. Spaljivanje plantaža trebalo je da ubedi južnjačke civile da nemaju šanse da dobiju rat. Dokle god je bila na snazi suprotna taktika, jurnjava za protivničkom vojskom i ulaženje u nebrojene bitke na otvorenom, Konfederacija je pružala žilav otpor, jer je njeno stanovništvo verovalo u lažne vesti o poredama na udaljenim bojištima. Šerman im je „doneo rat kući“, ispravno procenivši da zapravo većina južnjačkog stanovništva nije za secesiju, jer ne poseduje robove radi kojih bi branili robovlasnički poredak, već veruje da se brani od „severnjačke agresije“.⁴¹ U svom maršu ka Atlantskom okeanu, bez unapred određenog mesta gde će na njega izaći, Šerman se poslužio „fleksibilnom taktikom u okviru integrisane strategije“ za postizanje „nefleksibilne svrhe“ – slamanja volje neprijatelja da se bori.⁴² Spaljivanje Atlante na tom putu poslalo je poruku južnjacima kakve posledice će imati nastavak pobune, što je odlučujuće doprinelo da se njeno rukovodstvo bezuslovno preda, a ne samo da bude vojno poraženo. Predaja je bila bitna da bi južnjaci shvatili da su doživeli nedvosmislen poraz i da ne bi nastavili gerilsku borbu.⁴³ Šerman, Grant i Linkoln su im ponudili alternativu, suprotstavljajući ljudska prava pojedinaca pravu države da poseduje robove.⁴⁴ Luis zaključuje da Šerman nije uništio Jug, već ga spasao, odnosno oslobodio „njegov kapacitet da postigne svoju pravu, jedinstvenu američku budućnost“.⁴⁵ Obezbedio je jedinstvo Sjedinjenih Država koje traje i danas.⁴⁶

Jedini negativan primer koji Luis obrađuje, u želji da pokaže kakve posledice može da ima izbegavanje nedvosmislene pobeđe kao cilja rata protiv agresivne nacije, jeste britanska politika popuštanja Nemačkoj između dva svetska rata (1919-1939). Ovoj politici prethodila je odluka američkog predsednika Vilsona da na kraju Prvog svetskog rata prihvati „mir bez pobednika“, za koju Luis kaže da je to bio prvi slučaj da su SAD eksplicitno odustale od pobeđe kao ratnog cilja.⁴⁷ To što Nemačka nije nedvosmisleno poražena, pa su njene trupe posle rata marširale kući „neporažene na bojnopolju“, a ne kao što većina istoričara smatra da se s njom u Versaju nije postupilo velikodušnije, prema Luisu je postavilo temelje novog rata, ka

⁴¹ Ibid, pp. 142, 144, 150, 158-159.

⁴² Ibid, p. 156.

⁴³ Ibid, pp. 161, 178-179.

⁴⁴ Ibid, p. 141.

⁴⁵ Ibid, p. 181.

⁴⁶ Uoči preduzimanja svog ratnog napora, Šerman je zaključio da, „ako Sjedinjene Države podlegnu podeli sada, ona neće stati, već će se nastaviti dok ne požnjemo sudbinu Meksika, koji je u večnom ratu...“ Ibid, p. 175.

⁴⁷ Ibid, p. 186.

kome su Nemačku vukli njen sistem ideja i sistemi ideja njenih protivnika.⁴⁸ Put ka Minhenu 1938. počeo je 1919, kada su saveznici, koji nisu proglasili i ostvarili pobjedu, zatražili za sebe plodove pobjede: „od Nemaca je zatraženo da prihvate status poražene sile, u ratu u kome su pobjeda i poraz bili eksplicitno dezavuisani“; hteli su efekte pobjede bez pobjede.⁴⁹ Nacistička militantna ideologija ukrstila se s britanskim osećanjem „meakulpizma“, odnosno krivice zbog mirovnih odredaba nametnutih Nemačkoj u Versaju. Britanci su prihvatili moralno pravo Nemačke da zahteva određene teritorije, da joj se umanje reparacije i ona ponovno naoruža. Čemberlenovo popuštanje bilo je samo vrhunac duge politike kompromisa, dok se s druge strane Hitler „ponašao kao čovek koji... teži ciljevima kojih se držao decenijama, koje je objavio u knjigama i vrištao u govorima, koji je znao da može da dobije to što želi kompromisom koje su voljno činili protivnici prihvativši moralni legitimitet njegovih ciljeva“.⁵⁰ Britanci su se 1939. preko noći od popuštanja preorijentisali na podršku politici snage, što prema Luisu znači da su to mogli i ranije, da im je ona predstavljena na pravi način.⁵¹ Bezuslovna predaja Nemačke u Drugom svetskom ratu, za razliku od dvosmislenog primirja kojim je završen Prvi svetski rat, uništila je njenu motivaciju za novi rat. Teritorija i naoružanje Nemačke danas ne predstavljaju pretnju, a u Evropi decenijama vlada stabilan mir, jer među njenim nacijama više ne postoji volja za rat.⁵²

Najzad, Luis se bavi i načinom na koji su Sjedinjene Američke Države 1945. porazile Japan na Pacifičkom frontu u Drugom svetskom ratu. Prema njemu, ovoj pobjedi treba zahvaliti što su Japanci u prvih pet godina američke okupacije temeljno reformisali svoju naciju, pretvorivši je u miroljubivo, demokratsko i ekonomski prosperitetno društvo, s jednakim žarom kao što su pre toga išli u rat.⁵³ Japan je u periodu 1889-1931. razvio ideologiju žrtvovanja za cara-boga, koji je predstavljao otelovljenje *kokutaija*, japanske nacionalne suštine, kojoj su pojedinci bili bezuslovno podređeni.⁵⁴ Car nije

⁴⁸ Ibid, pp. 184-185. Za suprotnu tezu o osvetničkom i ponižavajućem miru koji su saveznici nametnuli Nemačkoj kao uzroku novog rata, videti npr. Donald E. Schmidt, *The Folly of War: American Foreign Policy 1898-2005*, Algora Publishing, New York, 2005, pp. 99-122. Negde između je mišljenje Henrija Kisindžera, koji Versajskom miru suprotstavlja Bečki, uspostavljen nakon Napoleonovih ratova. Za njega, problem Versaja nije sam po sebi to što se u njemu prema Nemačkoj nije postupilo pomirljivije (kao s Francuskom u Beču), već što nije uspostavljena odgovarajuća ravnoteža snaga da sačuva mir. Henry Kissinger, *Diplomacy*, Simon and Schuster Paperbacks, New York, 1994, pp. 218-245.

⁴⁹ John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit, p. 229.

⁵⁰ Ibid, pp. 185, 192-193, 195, 225.

⁵¹ Ibid, p. 233.

⁵² Ibid, p. 234.

⁵³ Ibid, p. 238.

⁵⁴ Ibid, pp. 237, 239-240.

direktno vladao, „jer bogovi ne opšte često s ljudima“, već je njegova volja postala sredstvo legitimisanja odluka vojne klike.⁵⁵ Kroz obrazovni sistem u čiji centar su stavljani obožavanje cara, žrtva za naciju i ratničke veštine, japansko stanovništvo usvojilo je „moral smrti“ kao nacionalnu politiku, koja je naposljetku dovela Japan „na ivicu nacionalnog samoubistva“.⁵⁶ Ovo je našlo svoj konačni izraz u pripremama za „banzai napad“, konačnu bitku koja bi se odigrala u odbrani od očekivane američke kopnene invazije, a koja bi podrazumevala žrtvovanje miliona japanskih civila – oni bi se bukvalno bacili svojim telima pred Amerikance u nadi svog rukovodstva da će ostvariti ishod bitke koji bi omogućio dogovorno rešenje.⁵⁷ Ova smrtonosna ideologija po Luisu mogla je da bude savladana samo apsolutnom pobedom, koju je američki predsednik Ruzvelt već nakon Perl Harbura 1941. proklamovao kao ratni cilj, kako se slična pretnja nikada ne bi ponovila – ideju bezuslovne predaje Nemačke, Japana i Italije on je povezao s uništenjem filozofije zasnovane na pokoravanju drugih naroda.⁵⁸ Nažalost, to je verovatno najkontroverzniji, ali i najvažniji momenat u Luisovoj knjizi, ova filozofija u Japanu bila je toliko snažna, da su bile neophodne dve atomske bombe da bi ovaj bio nateran na kapitulaciju.⁵⁹ Amerikanci su posle rata ostavili cara na položaju, bojeći se da bi njegovo zbacivanje moglo da dovede do komunističke revolucije i građanskog rata, ali su ga sveli na figuru i u toku okupacije kroz reformu političkog i obrazovnog sistema u potpunosti eliminisali religijsko-političku indoktrinaciju koja ga je obogotvoravala i terala ljude na samoubilačke akcije, te transformisali i šintoističku religiju od državnog kulta u privatnu stvar pojedinca.⁶⁰ Bezuslovna predaja nakon nemilosrdnog atomskog razaranja japanskih gradova suočila je japansko stanovništvo s užasima rata koje je njihova vojska godinama priređivala drugim narodima, te pogubnošću po njihovo društvo militarističkog režima i ideologije koja ga je legitimisala. Bilo je bitno da Japanci nasilje dožive „izbliza“, kako ne bi poput Nemačke u Prvom svetskom ratu predaju doživeli kao „prodaju“ i nastavili da žive za revanš, a američka okupacija se postarala da im ponudi održivu alternativu.⁶¹ U narednih nekoliko decenija

⁵⁵ Ibid, pp. 240-241.

⁵⁶ Ibid, pp. 241, 246.

⁵⁷ Ibid, p. 252.

⁵⁸ Ibid, pp. 247-248.

⁵⁹ Luis navodi da je na dan napada na Nagasaki, dakle nakon što je prva atomska bomba pala na Hirošimu, japanski ministar odbrane Anami i dalje odbijao da kapitulira, tvrdeći da Amerikanci nemaju više bombi. U trenutku kada je stigla vest o Nagasakiju, priznao je da bi ih mogli imati još mnogo i uništiti Japan bez kopnene invazije. Na kraju je vlada tražila od cara da donese odluku, a on je odmah prihvatio američki ultimatum, pozvavši preko radija Japance da se predaju, optuživši vojsku za neuspeh. Ibid, pp. 259-261.

⁶⁰ Ibid, pp. 261, 266, 268.

⁶¹ Ibid, pp. 262, 272-273, 276. Ruzvelt je rekao da će Nemci i Japanci „ovoga puta znati da su se predali“. Ibid, p. 249.

japansko društvo je bez pomišljanja da ikada ponovo vodi agresivan rat postiglo uspehe koje je u pređašnjem periodu moglo samo da sanja.

U zaključku knjige Luis se osvrnuo na još dva pomoćna primera: poraz Britanaca od američkih kolonija i poraz SAD u Vijetnamu. U oba slučaja slabija strana porazila je jaču, jer ova poslednja nije bila ubeđena u ispravnost cilja za koji se bori, niti je postavila nedvosmislenu pobjedu kao cilj. Britanci su, ne mogavši da protiv američkih pobunjenika upotrebe punu snagu, kako ne bi ugrozili svoje položaje u drugim delovima sveta, razvili ideje o pravima čoveka, prema kojima bi dalje prisilno zadržavanje Amerikanaca pod kolonijalnom upravom bilo nemoralno.⁶² Amerikanci su izgubili u Vijetnamu jer su vodili ograničeni rat, koji nikad nije imao za cilj безусловnu kapitulaciju komunističkih snaga, niti uništenje države Severni Vijetnam; prema Luisu, SAD nije trebalo ni da ulaze u rat, ukoliko nisu bile spremne na obaranje režima u Hanoju.⁶³

Metateorijska analiza i kritika kocepta nedvosmislene pobjede

Iako Luis nigde za sebe ne kaže da je konstruktivista, osnov da ga svrstamo u tu školu mišljenja proizlazi već iz toga što naglašava značaj moralnih ideja, pretpostavljajući ih fizičkim kapacitetima.⁶⁴ Ideje kao ključni uzrok ratova prisutne su u svim slučajevima koje obrađuje, a posebno su naglašene u poslednja dva - politici popuštanja Nemačkoj, koja potiče od britanskog meakulpizma, te japanskoj agresiji, iza koje stoji moral žrtvovanja za obogotvorenog cara. Ako se i ne izjašnjava eksplicitno kojoj školi mišljenja pripada, Luis je na nekoliko mesta otvoren u pogledu realizma, čemu inače ne pripada. U poglavlju o Rimu i Kartagini, gde kritikuje realističko tumačenje Donalda Kagana, prema kome Kartagina nakon Drugog punskog rata zbog slabosti nije ponovo napala Rim, prema Luisu, nije bila u pitanju slabost, već odsustvo volje, ideje da se krene u novi rat.⁶⁵ Zatim i u zaključku, kada podvlači da realističko razmatranje odnosa moći nije dovoljno da bi se došlo do odgovora na pitanje kada među bivšim protivnicima dolazi do stabilnog mira, treba uvažiti i moć moralnih ideja.⁶⁶

Ipak, realistički elementi itekako su prisutni u Luisovom konceptu.⁶⁷ Sama činjenica da on ističe značaj i neophodnost upotrebe sile i vojne pobjede

⁶² Ibid, pp. 289-290.

⁶³ Ibid, pp. 291-293.

⁶⁴ O značaju ideja kao temelju konstruktivističke škole mišljenja, videti: Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, pp. 92-138.

⁶⁵ John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit, pp. 99-100.

⁶⁶ Ibid, p. 288.

⁶⁷ Realizam i konstruktivizam se i inače ne isključuju, a pravac neoklasični realizam omogućava njihovo kombinovanje. Ovim pitanjem smo se bavili u: Vladimir Trapara,

za lomljenje volje protivnika da nastavi/obnovi sukob, te za uspostavljanje stabilnog mira, *par excellence* je realistička ideja.⁶⁸ Takođe, realističko je i posmatranje država kao ključnih aktera međunarodne politike, što je Luis nagovestio izborom slučajeva jasno teritorijalno razdvojenih političkih subjekata, uključujući i Sever i Jug u Američkom građanskom ratu.⁶⁹ Realistički stavovi provejavaju u skoro svim slučajevima u knjizi. Hvaljenje Epaminondasove odluke da uspostavi ravnotežu snaga između Mesene i Sparte je dostojno jednog realiste poput Henrija Kisindžera. Iako o Trećem punskom ratu govori kao o nepotrebnom i besmislenom masakru, on navodi ofanzivno-realistički razlog zašto je do njega ipak došlo – opsesiju Rimljana vojnom moći i dominacijom.⁷⁰ Luis na jednom mestu hvali i Aurelijanovu realističku odluku da se odrekne Dakije, usled procene da su odbranjive granice bolje od toliko proširene teritorije koja nije pod kontrolom.⁷¹ Realistička je i Šermanova „teorija domina“ prema kojoj će se raspad SAD nastaviti ako se dozvoli secesija Juga, kao i strah Britanaca da ne izgube pozicije u drugim delovima sveta kao motiv da puste američke kolonije da odu. Konačno, realizam vidimo i u Luisovoj kritici Vilsonovih liberalnih ideala kolektivne bezbednosti i nacionalnog samoopredeljenja, još jednom izvedenoj u Kisindžer-Miršajmer maniru.⁷²

Ovo poslednje ne znači da Luis nije i liberal, naprotiv, liberalizam i realizam su u njegovom konceptu dve strane iste medalje, uz konstruktivizam koji ih natkriljuje. Kritikujući Vilsona zbog nedovoljnog

„Neoklasični realizam – realizam za 21. vek“, *Međunarodni problemi*, Vol. 69, No. 2-3/2017, april-septembar 2017, str. 227-246. Vladimir Ajzenhamer kompatibilnost realizma i konstruktivizma pronalazi i u praksi, u spoljnoj politici aktuelnog američkog predsednika Donalda Trampa. Videti: Vladimir Ajzenhamer, „Bojno polje *praxis*: realističko-konstruktivistički duumvirat i 'posrtanje' liberalnog internacionalizma“, *Međunarodni problemi*, Vol. 69, No. 2-3/2017, april-septembar 2017, str. 262-282.

⁶⁸ U poslednjoj rečenici knjige koristi tipično realističku latinsku izreku SIC VIS PACEM, PARA BELLUM, odnosno „Ako želiš mir, pripremaj se za rat“. John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit., p. 294.

⁶⁹ U uvodnom delu Luis eksplicitno iskazuje opredeljenje za ovakve slučajeve, ograjući se od unutardržavnih (verskih, građanskih, revolucionarnih...) ili feudalnih ratova. Ibid, pp. 6-7.

⁷⁰ Ibid, pp. 103-105. Za Džona Miršajmera, utemeljivača ofanzivnog realizma, ova opsesija karakteristična je za svaku veliku silu, jer one hegemoniju vide kao jedini način da osiguraju bezbednost. Ovaj stav Miršajmer suprotstavlja klasičnom realizmu, koji je izvor volje i moći država video u ljudskoj prirodi. Videti: John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*, Norton, New York, 2001, pp. 4-22.

⁷¹ John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit, p. 119. Aurelijanova politika je, dakle, preteča velike strategije uzdržavanja (*restraint*), koju za današnje SAD predlaže realista Beri Posen. Videti: Barry R. Posen, *Restraint: A New Foundation for U.S. Grand Strategy*, Cornell University Press, Ithaca and London, 2014.

⁷² John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit, pp. 191-203. O Miršajmerovoj efektnoj kritici sistema kolektivne bezbednosti, videti: John J. Mearsheimer, „The False Promise of International Institutions“, *International Security*, Vol. 19, No. 3, Winter 1994-1995, pp. 26-37.

stepena realizma, Luis se zapravo zalaže za još tvrđi liberalizam, po kome se ideje nacionalnog samoopredeljenja i kolektivne bezbednosti nisu smele primeniti na liberalnu Nemačku.⁷³ Liberalu Vilsonu on suprotstavlja još ortodoksnijeg liberala Kanta, koji je zahtevao da države imaju republikanski oblik vladavine, što znači ograničenu vlast koja poštuje individualna prava, dok se Vilson zalagao za „svet bezbedan za demokratiju“, što znači da je bilo legitimno da nemački narod za sebe demokratski izglasa tiraniju.⁷⁴ Na više mesta, Luis se suprotstavlja etatizmu, kao sistemu u kome je pojedinac podređen neograničenoj moći države, bilo da je to Persija, Sparta, Kartagina, nacistička Nemačka ili militaristički Japan.⁷⁵ Teoriju demokratskog mira prepoznavamo u Luisovom stavu da je „etatizmu potreban rat, a slobodnoj zemlji ne“, te da se stabilan mir održava među slobodnim društvima koja štite prava građana (SAD/Kanada, Francuska/Nemačka, Japan/Tajvan), ne i među diktaturama koje „vode rat protiv sopstvenog naroda“ (mržnja protiv Izraela, verski i ideološki sukobi).⁷⁶ Ekonomski liberalizam vidi se iz stava da japanski karteli nisu mogli da se mere u proizvodnji oružja s američkim slobodnim preduzetništvom.⁷⁷

Iako Luisov eklekticizam, uključujući i uklapanje liberalnih elemenata, u načelu smatramo pozitivnim i obogaćujućim za njegov koncept nedvosmislene pobeđe. Glavni osnov za kritiku vidimo tome što liberalizam kod Luisa ide ruku pod ruku s gotovo nekritičkom pristrasnošću i navijačkim opredeljenjem u korist liberalnih društava Zapada. Samo po sebi, nije sporno to što Luis moralno razlikuje učesnike sukoba koje analizira na osnovu pravednosti njihovih ratnih ciljeva. Sporno je to što bi upotrebljivost njegovog koncepta za savremene slučajeve bila ozbiljno narušena ukoliko bi se prihvatilo Luisovo gotovo kategoričko odricanje mogućnosti da liberalna zapadna društva, a pre svih SAD, u nekom sukobu budu posmatrani kao moralno neispravna strana. Zar njegovu tezu da etatizmu treba rat, a slobodnoj zemlji ne, ne ruši činjenica o agresivnom i militantnom ponašanju „slobodnih“ i „neetatističkih“ Sjedinjenih Američkih Država u toku Hladnog rata, a posebno nakon njega? Kao što smo videli, Luis ocenjuje da SAD nakon Drugog svetskog rata nikada nisu postavile nedvosmislenu pobeđu kao cilj, ali se nijednog trenutka nije zapitao nije li to možda zbog toga što nisu

⁷³ I ne samo na nju, već na sve države koje „krše prava pojedinca“. John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit., pp. 203, 232.

⁷⁴ Ibid, p. 189. Naposljetku, činjenica da Luis u samom polasku postavlja ideju o trajnom i stabilnom miru kao cilju kome treba težiti jeste kantovska, odnosno liberalna. Pomenimo da se tezom o neliberalnoj demokratiji bavi i Farid Zakarija, u: Farid Zakarija, *Budućnost slobode: neliberalna demokratija kod kuće i u svetu*, Dan Graf, Beograd, 2004, str. 83-110.

⁷⁵ John David Lewis, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, op. cit, pp. 17, 43-44, 73-74, 141, 199.

⁷⁶ Ibid, pp. 199, 294.

⁷⁷ Ibid, p. 250.

ubeđene u ispravnost svojih moralnih ideja, jer on zapravo i nije ispravan? Ako on već na početku knjige među nemoralne ciljeve ubraja težnju da se „porobi kontinent, ili nametne diktatura susednoj zemlji“, po čemu se onda tačno savremena hegemonistička politika SAD razlikuje od ranijih slučajeva neobuzdane ekspanzije koji su razmatrani u knjizi?⁷⁸

Pomoćni primer Vijetnama je dovoljno ilustrativan, jer u njemu Luis nijednog trenutka ne dovodi u pitanje moralnu ispravnost Vašingtona, odnosno neispravnost Severnog Vijetnama i Vijetkongovaca, te time propušta da objasni pravi uzrok ishoda ovog sukoba. On, doduše, vrlo lepo primećuje da je Amerika izgubila podršku za nastavak borbe u sopstvenom stanovništvu, jer nije mogla da u isto vreme prihvati legitimitet opredeljenja Severnog Vijetnama za komunizam, a ospori to isto Južnom Vijetnamu,⁷⁹ ali u tome vidi grešku, a ne nužnost koja proizlazi iz moralno upitne želje Vašingtona da silom nametne svoju dominaciju Južnim Vijetnancima. On borbu Vijetkongovaca i Severnog Vijetnama za slobodu, nezavisnost i ujedinjenje svog naroda naziva komunističkom ekspanzijom koju je zapravo antiratna propaganda unutar SAD prikazala kao nacionalno oslobođenje,⁸⁰ umesto da prihvati da se radi o moralno ispravnom cilju zahvaljujući kome su oni, ako se Luisov koncept dosledno primeni, identifikovali nemoguću misiju izgradnje države u Južnom Vijetnamu kao centar gravitacije američkih ratnih napora, odneviši na kraju nedvosmislenu pobjedu. Pristrasnost u korist „neetatističkih“ društava povremeno baca senku i na Luisovu analizu ranijih istorijskih slučajeva sukoba, kada on gotovo da ignoriše doprinos Sparte i Sovjetskog Saveza pobjedi nad Persijancima i nacističkom Nemačkom, jer bi se našao u problemu kako da objasni ogromne ratne napore koje su podneli, a ne prizna da je to zato što su i takva društva jednako kadra da se bore za moralno ispravnu ideju slobode protiv stranih zavojevača, poput njihovih saveznika iz Atine, odnosno zapadnih liberalnih demokratija. Konačno, možda u najveću protivrečnost Luis upada uvrščivanjem Aurelijanovih kampanja među slučajeve koje razmatra. Nije slučajno da u zaključku knjige, kada sumira poređenje protivnika iz svojih primera na osnovu kriterijuma moralne ispravnosti, on upadljivo preskače Aurelijana.⁸¹ Ocenom da se i on borio za moralno ispravan cilj u odnosu na svoje protivnike, te da je društvo kojim je vladao bilo otvorenije od njihovih, protivrečio stavu iz poglavlja o Aurelijanu, gde kaže da do njegovog vremena Rim već uveliko više nije bio kao nekad, te da je u njemu sila zamenila republikanske ideale zakonitog nasleđivanja i potčinjenosti vojske civilnim političkim ustanovama.⁸² Luisu

⁷⁸ Ibid, p. 3. Pomenuti Beri Pozen svoju strategiju uzdržavanja suprotstavlja strategiji liberalne hegemonije, za koju u knjizi koju smo citirali tvrdi da je aktuelna u spoljnoj politici SAD.

⁷⁹ Ibid, p. 292.

⁸⁰ Ibid, p. 290.

⁸¹ Ibid, pp. 288-289.

⁸² Ibid, p. 113.

je jednostavno nedostajalo hrabrosti da svoj koncept izvede do kraja i prizna da ni današnje SAD nisu više ono što se nekad bile, ne samo u pogledu toga što više ne postavljaju nedvosmislenu pobjedu kao cilj rata, već i (a tu leži i razlog što je ne postavljaju) zato što je njihov hegemonizam u spoljnoj politici poništio svaku moralnu prednost koju im unutrašnji poredak ograničene vlasti i otvorenih političkih institucija daje u odnosu na konkurente.

Zaključak

Ova kritika na račun Luisa ne znači da je njegov koncept manje upotrebljiv za analizu savremenih međunarodnih sukoba, naprotiv. Sam Luis je kritikom ideje neobuzdane ekspanzije dao dovoljno jak objektivni kriterijum procene koja se od strana u nekom sukobu bori za moralno neispravan cilj. Potrebno je otići samo korak dalje i prihvatiti da se katkad za tu ideju mogu boriti i inače neetatistička, slobodna i liberalna društva, dok se s druge strane ona manje slobodna iznutra, mogu boriti za slobodu i pravednije međunarodne odnose spolja. Najjači aktuelni primer koji nam se nameće jeste trenutni politički sukob Sjedinjenih Američkih Država i Rusije, te ratovi koje svaka od ovih dveju sila u poslednje vreme vodi protiv trećih aktera.⁸³ Pri analizi svakog od njih, ali i bilo kog drugog sukoba u prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti, valja proceniti jesu li kod strana u sukobu bila zadovoljena četiri Luisova kriterijuma koja smo ranije naveli: ubeđenost u ispravnost svog seta moralnih ideja, identifikacija gravitacionog centra protivnika, postavljanje nedvosmislene pobjede kao cilja, te realizacija pobjede i transformacija protivnikovog sistema vrednosti. Naposljetku, rekli bismo nešto i o značaju Luisovog koncepta za srpsku akademsku zajednicu. On proizlazi i iz toga što je Srbija u poslednjoj deceniji prošlog veka i sama bila žrtva agresije protivnika vođenog idejom neobuzdane ekspanzije, koji se oslanjao i na svoje lokalne klijente. Usled ogromne asimetrije moći, Srbija bez odgovarajućih saveznika nije mogla da računa na vojnu pobjedu, pogotovo ne na nedvosmislenu, ali takvu pobjedu nisu ostvarili ni njeni protivnici, iako se ponašaju kao da jesu, ne shvatajući kako je moguće da srpski narod i deo njegove elite i dalje ne odustaju od ideje o nacionalnoj slobodi i nezavisnosti, te ubeđenosti da je borba za ove ciljeve u toku pomenute decenije bila moralno ispravna. Luisov koncept, ukoliko bi se oslobodio prozapadne pristrasnosti, pomogao bi i njima da malo bolje razumeju aktuelne odnose na Balkanu.

⁸³ Trenutno radimo na knjizi koja se bavi ratovima Rusije u periodu 1999-2019, u kojoj kao teorijski okvir koristimo Luisov koncept nedvosmislene pobjede.

Bibliografija

- Ajzenhamer, Vladimir, „Bojno polje *praxis*: realističko-konstruktivistički duumvirat i 'posrtanje' liberalnog internacionalizma“, *Međunarodni problemi*, Vol. 69, No. 2-3/2017, april-septembar 2017, str. 262-282.
- Kissinger, Henry, *Diplomacy*, Simon and Schuster Paperbacks, New York, 1994
- Lewis, John David, *Nothing Less Than Victory: Decisive Wars and the Lessons of History*, Princeton University Press, Princeton and Oxford, 2010
- Mearsheimer, John J, “The False Promise of International Institutions”, *International Security*, Vol. 19, No. 3, Winter 1994-1995, pp. 5-49
- Mearsheimer, John J, *The Tragedy of Great Power Politics*, Norton, New York, 2001
- Posen, Barry R, *Restraint: A New Foundation for U.S. Grand Strategy*, Cornell University Press, Ithaca and London, 2014
- Schmidt, Donald E, *The Folly of War: American Foreign Policy 1898-2005*, Algora Publishing, New York, 2005
- Trapara, Vladimir, „Neoklasični realizam – realizam za 21. vek“, *Međunarodni problemi*, Vol. 69, No. 2-3/2017, april-septembar 2017, str. 227-246.
- Trapara, Vladimir, „'Upotrebljivost' sile za ostvarivanje spoljnopolitičkih ciljeva u XXI veku: ruske intervencije u Gruziji (2008) i na Krimu (2014)“, u: *Upotreba sile u međunarodnim odnosima*, Žaklina Novčić (ur.), Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2018, str. 34-55.
- Wendt, Alexander, *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999
- Zakarija, Farid, *Budućnost slobode: neliberalna demokratija kod kuće i u svetu*, Dan Graf, Beograd, 2004

THE CONCEPT OF UNAMBIGUOUS VICTORY BY JOHN DAVID LEWIS

ABSTRACT

In this paper, the author describes and critically analyzes the concept of unambiguous victory, developed by a Welsh politicologist John David Lewis in his book *Nothing Less Than Victory*. This concept's core lies in the emphasis on the significance of achieving victory as a war goal for the establishment of stable peace among former enemies, as well as in the observation that every conflict is based upon certain moral ideas. The path to an unambiguous victory goes through the identification of the enemy's "center of gravity", which is a source of the moral idea that leads it to start the war. To elaborate on the concept, Lewis performs several case studies, in which aggressive powers were unambiguously defeated by the adversaries who were convinced in the righteousness of their own war aims, and efficiently used force against the aggressor's "center of gravity". The unambiguous victory concept is eclectic, for it combines the elements of all three big schools of thought about international relations – realist, liberal, and constructivist. However, liberal elements are merged with Lewis's bias towards Western liberal societies, which is a fundamental weakness of his concept, but not an obstacle to its scientific usefulness – if the bias in question is eliminated.

Key words: John David Lewis, unambiguous victory, moral ideas, realism, liberalism, constructivism.